

Schapira főrabbi ^{הרב} elhunyt

A megdicsőült haláláról a lengyel lapok megindító epizódokat közölnek.

Kedden, október 24-én *siur*-előadás közben fájdalomokat érzett a nyakán. Az orvosok nem tulajdonítottak a dolognak fontosságot. Csütörtökön az állapota rosszabbodott, de az orvosok bízták a beteg rendkívül erős szervezeteiben és nem találtak semmiféle okot aggodalomra. A rekedtsége azonban egyre elhatalmasodott, úgy, hogy már apró cédulákra volt kénytelen felírni a jesivának szóló rendelkezéseit. Csütörtök délután meglátogatta őt a lublini hitközségi elnök, akinek egy papírszeletet átadott, amelyen a következő megdöbbentő szavak voltak olvashatók: *Jés li gajdel pachad* (az aggodalom elhatalmasodik felettem). Amikor ezt megtudták, óriási izgalom vett erőt a hitközségben, mindenütt *hilit*, zsolttárogatásokat kezdtek imádkozni. Csütörtök estefelé megint megjött a nagybeteg hangja és akkor azt kérte, hogy ágyát tegyék át a hálószobájából a jesiva nagy előadótermébe, amikor ez megtörtént, kívánságára elvontak előtte növendékei és azt kiáltották felé „*L'chajim*”. Schapira főrabbi arra kérte őket, hogy legyenek vidámak (ez ugyanis szokása volt, gyakran fölkerlte növendékeit, hogy énekeljenek, vigadjanak és táncoljanak). Nemsokára rá azonban beállt az agónia és csütörtök délután 3 órakor kilehelte lelkét a sok száz jelenlevő hangos „*S'má*” imája mellett.

Heiden Jenő optikai és fotó szaküzlete

Budapest, VI., Teréz-körút 8. sz.

Szemüvegek, látcsövek, hőmérők
Díjtalan szemüvegvizsgálat. Használt fényképezőgépek. Amatőr-felvételek szakszerű kidolgozása.
— Szombaton zárva. —

Gestetner Imre (Amrom) Ujpest, Király-u. 47. Tel. fon.: 94-5-60. Budapesti ékszerkészítő. Mindenféle órák, arany-, ezüst-, briliáns-árak alkalmi áron való megbízható beszerzési forrása. Kívánatra választékot küld.

Divatos, izléses **paróká**k hullámos hajból
PIECHNIK és MECHTL-nél
Hajműterem IV., Váci-utca 18. Mérsékelt árak!

Pár perccel elhunyt után már talpon volt egész Lublin és rögtön megalakult a temetést rendező bizottság R. Slajme Eiger, a híres lublini rebbe vezetésével. A bizottság nemcsak a temetés rendezését tűzte ki célul, hanem a megdicsőült nagy művének a lublini jesivának fenntartásáról is intézkedni akart. Megrendítő volt, amikor péntek este az ima után a jesiva növendékeinek száza elvontak a mester holtteste előtt és szokás szerint, de utóljára „*Gut Saboss*” üdvözléssel köszöntötték.

A temetést vasárnap délután egy órára tűzték ki. A szombat délutánra virradó éjszaka megszámlálhatatlan tömeg özönlött Lublinba mindenfelől. A gyászból a keresztény lakosság is kivette a részét. A hatóságok nagyarányú intézkedést tettek szerencsétlenségek megelőzésére. A gyermekek és asszonyok csak erkélyekről, ablakokról és házfalakról nézhettek a temetési menetet, de az utcára nem léphettek. Amikor a temetésről volt szó, a jesiva növendékei kijelentették, hogy nem engedik, hogy más valaki nyuljon a holttesthez mint ők még a Chevra közreműködését is mellőzendőnek vélték, mert ők a Rebbe gyermekei és azért kötelességüknek tartják ezt az utolsó szeretet-szolgálatot teljesíteni körülötte. Ez olyan megható volt, hogy a Chevra engedett.

A levéljő délelőttjén a jesiva épületében állandó tanácskozások folytak a jesiva jövőndő sorsáról. A növendékek megesküdtek, hogy ünnepelt mesterük művét nem fogják cserbenhagyni. A búcsúztató beszédek sorát megkezdte a jesiva tanfelügyelője: R. Semarja Engel. Utána a belzi rabbi sógora beszélt. R. Menáchem Schembo az Agudasz Jiszróel rabbi-tanácsa nevében beszélt. Utána a jesiva legfiatalabb növendéke rázendített panaszos gyermeki bensőséggel a „*Kél molé Rachmim*”-imára amelynek hatása alatt az ezrekre menő közönséget szinte megrendítette, a köny-

nyekben és sírásban kifejezésre jutott veszteségérzet. Utána elvitték a *mitó-t a jesiva épületéből*. Az uton, az erkélyről *Levin* rzeszowi főrabbi, majd *Kanal* varsói rabbi búcsúztatta. Utána *Mazur* varsói elnök fogadalmat tett, hogy a jesiva anyagi alapjait igyekezni fog megszilárdítani.

Mintegy 60—70.000 ember kíséretében indult el a koporsó a „*M'harsal*” temploma elé. Ott heszpedot mondott *Lau*, a Galiciában tartózkodó eperjesi főrabbi, és a jesiva két növendéke.

Schapira főrabbinak nem volt gyermeke és azért, amikor a holtteste fölött bezárult a sírhant,

kétszáz jesivanövendék mondott kadis-imát,

amelyet a megszámlálhatatlan tömeg áhitata kísért. A friss sírra ráhelyeztek egy tartót, oda tódultak ezren és ezren és beledobták a jesiva javára szolgáló adományokról, vagy évi hozzájárulásról szóló kötelezvényeket. Ezt mintegy utravalónak szánták a Megdicsőültnek, hogy magával vigye a bizonyosságot műve megmaradásáról.

Hogy a megdicsőült mennyire összeforrott az ő főiskolájával, mutatja, hogy 30.000 dollárra biztosította magát a jesiva javára, amely összeget most, igaz, némileg leértéktelenedve, a jesiva vezetősége kézhez is kap.

A talmudi tudomány nagymesterét, a lublini világjesiva megalkotóját, mélyen gyászolja az egész orthodox világ.

Felhívás!

„Az Örök Tűz” című, a **Dubnói Magid** példázatait tartalmazó, magyar nyelven megjelent könyvem folytatását, heti szidrák szerinti beosztással, havonként megjelenő füzetekben szándékozom kiadni. Előfizetési árak: 6 füzet 2 pengő, 12 füzet 4 pengő. Felkérem mindazokat, akik a „*Dubnói Magid*” z. c. l. népszerű példázatai és beszédei iránt érdeklődnek, hogy előfizetési szándékukat sürgősen közölni sziveskedjenek!

Stein Áron, Sárvár.

Intermezzo a Lublinival Marienbadban

A lublini főrabbi egy-egy szellemes megjegyzése, mondása és érdekes frászmagyarázata szájról-szájra jár és e sorok írója két évvel ezelőtt kereste az alkalmat, hogy szemtől-szembe láthassa azt, akinek híre már évek előtt az egész világot bejárta. Amikor azután egy nap-sütéses nyári délutánon a marienbadi rabbi vendégek között csetlenkedtem, alkalmam nyílt a „vasfejűvel” — ily jelzővel illették őt — megismerkedni. Fialtal böcher lévén nem nagyon merészkedtem eléje lépni, de ő látva félénkségemet, végtelen szerénységében felémjött és jobbát nyujtva mosolyogva megszólalt:

— Habt kein majre, ich bajsz nit...

Ez a nyáias hang bátorítólag hatott rám és beszélgetni kezdtünk különböző dolgokról. A kedves, barátságos szavak, szerény, szinte alázatos modora annyira elfeledtettké velem, kivel állok szemben, hogy megkockáztattam egy kérdést, amely már régen felvetődött bennem, akkor, amikor híre futott, hogy ez a csodaember a „*Jesivasz Chachmé Lublin*”-t megalapította.

— Bocsánat a kérdésért — mondtam — de hogyan egyeztetni össze a lublini rabbi bölcsen tanítását azzal az elgondolásával, mely Önt a jesiva megalapításánál vezette? Bölcsenek ugyanis azt tanítják, hogy a Tóra csak nélkülözések útján sajátítható el („*kach hi dárka sel Tajró, pasz hamelach tajchal*... — ez a Tóra útja: kenyeret sóval egyél, stb.”) ezzel szemben a lublini rabbi olyan nagystíliú jesivát alapított, amely tanítványainak a legnagyobb kényelmet nyújtja, már pedig ez homlokegyenest ellenkezik bölcsenek felfogásával?

A gaonnak egyéb sem kellett, mint hogy kedvenc témáját érintsék és — válaszába kezdett. Mint mély forrásból a gyógyító víz, úgy tört fel érző szívéből a tanító szó és a meggyőződés erejével és hatalmas szónoki készségével magyarázni kezdte bölcsenek szavait:

Történt egyszer — mondta — amikor a chaszidizmus tért kezdett hódítani, hogy egy litván faluban, melynek zsidó lakossága ennek az új irányynak lezárda-

zabb ellensége volt, peszach este egy kisebb csoport, mely mégis a chaszidizmus felé hajlott, az esti ima végeztével, miután a rabbi és a közönség nagy része a templomból már eltávozott, a Hallél éneklésébe kezdett. A samesz erről tudomást szerzett és eszeveszetten a rabbihoz futott, hogy rebbelében: így és úgy, a kile néhány tagja megalomdult és — irgalmazt őh I'ten — Hallélt mondanak. A rabbi ennek hallatára rém mód haragra gerjedt és azonnal, még széder előtt, din-tajró elé idézte az „eretneket”. A chászidok kötelességszerűen meg is jelentek a rabbinál, aki rettenetes dühvel a következőképpen kezdte megváltásukat:

— Igaz az, hogy Hallélt mondatok?

— Igen, rebbelében!

— Hát miért tettétek ezt? — kérdezte a rabbi még dühösebben.

— Azért kérom — felelték alázatosan, — mert a „*Bész Jajszei*”, a *Sülchon Orich*-ban előírja, hogy peszach első két estéjén a maariv után énekeljék a Hallélt.

A rabbit ez végkép kiltozta sodrából és most már az asztalt csapkodva vésszes hangon kiáltja feljűk:

— De hiszen a „*R'mó*” ugyanott kijelenti, hogy: „*v'óni én najhagin kén, mi nem szoktunk ilyenkor Hallélt mondani!*”?

A „*vádoltok*” sorából erre kilep az egyik és nyáias, békéltető hangon válaszol:

— Rebbelében, hol áll az, hogy a „*R'mó*” ilyen szörnyli haraggal tette meg kijelentését, lehet, hogy ő sajnálkozó hangon mondotta: „*v'óni én najhagin kén, sajnos, mi nem szoktunk Hallélt mondani.*”

No lám, — fejezte be a lublini pap — miért olvassák a bölcsen szavait olyan rideg hangon mint az egyszere litván rabbi, bölcsen talán csak sajnálkozó hangon mondják, hogy „*kach hi dárka sel Tajró, pasz hamelach*... sajnos, rend-

szorint ily sanyarú a Tóra elsajátításának útja: az ifju kényszerűségből száraz kenyérré, egy korty vízre és kemény szalmazsákra van a jesivában utalva.” De hogy ez így is van rendjén, hogy ezen változtatni nem szabad még akkor sem, ha lehet, ezt talán mégsem mondták bölcsenek...

Ez a jellegzetes magyarázat rávilágít ennek a nagyszerű embernek egész gondolkodásmódjára és e pillanattól kezdve úgy néztem rá, mint ifjuságunk megmentőjére, aki az enyészet és posvány mélységeiből ifjainkat az élet- és a Tóra ösvényére fogja vezetni. Mert bárhol volt a lublini gaon, mindenütt a hívek ezrei vették körül, mégis az ifju, a böcher volt az, aki szívéhez legközelebb állott: Hiszen elegendő ha egy példát említek:

Egy alkalommal, amikor solajsz-tudajszra gyűltünk egybe a lublini pap szállóbeli szobájában, Lengyelország és Litvánia híres rabbijai ülték körül asztalt, körülötte pedig a hívek órlási tömege, amely elragadtatva hallgatta Kossovski, a mostani johannisburgi főrabbi magidusz-át. A litván rabbi jiddis nyelvet tájszólásai miatt nem nagyon értettem és ezt észrevehette a lublini rabbi. Másnap magához hívott és kezemet ölébe helyezve újra elmagyarázta az egész drosót, amit Kossovski szájából nem értettem.

Az ember szívét bízalom töltötte el, mikor ezt az egyéniséget oldala mellett látta: szeme szikrát szórt, agya villámgyorsan szülte a legéletrevalóbb gondolatokat, szíve pedig a szeretet forrása volt, melyben mindenki megfürödhethet. Az ég és föld embere volt, aki az iteni törvényeket a reális életbe tudta helyezni. Új üstökös lángsávja világította be a zsidó eget, de csak rövid ideig. A tüzet okádó üstökös fényessége elhalványult, rövid, tüneményes pálya után elborladt, de máris beírta nevét a zsidóság történetébe... Dr. Stern Salamon

Első forrásból kaphat
ezüst tórafelszerelést,
szédertálat,
gyertyatartót menorát,
arany, ezüst és briliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerész.

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, VII., Király-utca 21. Tel.: 38-1-10.

Fenákel Jónás

orth. kóser baromtikereskedése
Budapest, Dob-utca 28. sz.
TELEFON: 31-6-73.

Zsír kicsinyben és nagyban, a legjutányosabb árban, vidékre is.
Garantált tiszta és prima áru.
Legolcsóbb bevásárlási forrás!

A budapesti Orthodox Népasztal inségakciója

A küszöbön álló tél fokozott feladatot ró a Népasztalra. 1933. január 1-től október hó 31-éig 56178 — naponta átlagosan 187 — ebédet szolgáltatott ki. Ezt a nagy munkát már tavaly is csak egy külön inségakció megindítása által bírta elvégezni, de így is deficitel végződött a tevékenysége. Az egyesület ezért felkérte *öbndai Freudiger Abraham* hitközségi elnököt az ezidei akció megindítására. Ezt a célt szolgálta a kedden este összeült értekezlet, amelyet Freudiger elnök tartalmas beszéddel megnyitott. A jegyzőkönyvet Stern Hermann hitközségi titkár vezette. A nagy számmal megjelentek között megemlíthjük a következőket:

Klein Márkusz, Schlesinger József, Stern Márton, Klein Dávid, Friedmann Alfréd, Leitner Gusztáv, Mayer Ignác, Ehrenfeld Márton, Klein Boldizsár, Bi-

netter Jenő, Weisz Mór, dr. Groszmann Frigyes, Friedmann Jenő, Amsel Simon, Munk Miklós, Lebovits Lipót, Böhm Jakab, dr. Ungár Sándor, Löwinger Sándor, dr. Friedmann Izidor, Róth Henrik, Schönberger Fülöp, Kövesi Ignác, Filut Bejnisch, dr. Stern Simon, dr. Rakonitz Dezső, Spiller Ernő, Ernst Márkusz, Bohrer Jakab, Sternberg Zebulon, Lieberman Mór, Spitz Herman, Heiden Géza. *Binetter Jenő*, a Népasztal ügybuzgó elnöke nagyszabású lelkesítő beszéd keretében bemutatja Halpern József gazdasági titkár jelentését, majd felajánl havi 50 pengő hozzájárulást. A nemes példán, valamint *Weisz Mór* egyesületi alelnök, *Friedmann Jenő* pénztáros és *Leitner Gusztáv* felszólalásain felbuzdulva, a jelenlevők hozzájárulási és gyűjtési készségük biztosítják az akció sikerét erre az évadra is.

Arab vallásosság — „zsidó machináció“

Érdekes vilárol írnak a palesztinai lapok. Az araboknál a pénteki nap tulajdonképpen nem hasonlítható a szombat-hoz sem a vasárnaphoz mert a mohamedán vallás nem ismer munkaszünetet. Pénteken csak összegyűlnek a mecsetbe és a mecsetben végzett ima után további végzik hétköznapi teendőiket. Amint ezt sokhelyütt a — neológ zsidóknál láthatjuk Legutóbb mozgalom indult meg arra nézve, hogy a pénteki napot munkaszüneti napnak tekintsék. Ennek a reformnak, amely látszólag a pénteki nap ünnepi jellegének kádomborítása a célja, leghevesebb ellenzői éppen az orthodox mohamedán papok voltak. Azt bizonyították a Korán-ból, hogy a gyülekezés napja nem munkaszüneti nap. Majd amikor ez az argumentum nem használt, azt híresztelték hogy az egész csak a zsidók csalásága, mert azt akarják, hogy az arabok is veszítsenek egy munkanapot.

Érdekes, hogy az utóbbi érv található a Talmudban is. Amikor a rómaiak el akarták tiltani a *שבת* megtartását,

akkor Rábi R'ávén ben Ieztrobli római áruhában beült a szenátusba amikor erről a rendeletéről szó volt, és azt mondotta:

— *Ha ellenségünknek ártani akarunk, akkor ugyebár arra kell törekednünk, hogy elszegényedjék, ha tehát a zsidóság ellen akarunk cselekedni, akkor ne bántuk az ő szombatjukat, had d dolgozzanak keveset és had szegényedjenek el.*

Ami pedig a muftik ama beállítását illeti, hogy a munkaszünet iránti propaganda zsidó csaláság, abban annyi igaz, hogy a munkaszüneti nap eszméje, az a gondolat hogy az ember ne legyen a munkának a rabszolgája, hanem 6 napi munka után fel tudjon emelkedni a munka igavonójának sorából. Iten felé, valóban eredeti zsidó gondolat. Nincs kizárva, hogy a zsidó munkások hatottak ilyen irányban az arab munkásokra hogy ők is pihenőnapot szerezzenek maguknak. Mindenesetre érdekes s jellemző, hogy a pénteki arab ünnep bensőségessé tételét — az orthodox muzlimok zsidó machinációnak tartják.

POLLÁK SAROLTA KOZMETIKAI INTÉZETE

ANDRÁSSY UT 32. SZÁM I. EMELET.

Legmodernebb módszerek: ráncok, pattanások, nyitott porusok kikézelésére Hajszálak, szemölcsök, szeplők kiirtása villannyal. Helyisoványítás. Fagykezelések. Quarz. Miracle hajlávulító-szer szétküldése utasítással. — Miracle szépségápoló szerek. KÉRJEN PROSPEKTUST! DIJTALAN FELVILÁGOSÍTÁS!

A debreceni fő-rabbi üdvözlése

A *Zsidó Ujság* múlt számának közlése nyomán, miszerint Strasser főrabbi most lett 70 éves, az egész országból és külföldről is elárasztják a debreceni fő-rabbist szerencsekívánatokkal.

Az *Orth. Közp. Iroda* a köv. meleghangú táviratban üdvözölte a jubiláns: Főt.

Strasser Salamon főrabbi úrnak

Debrecen.

Hetvenedik születésnapja alkalmából, mind az állatunk képzéselt hazai orth. zsidóság nevében, mind saját nevünkben legszívósabb szerencsekívánatainkat küldjük Főtisztelendőségének. Az egész hazai orth. zsidóság szeretete, nagybecsülése és jókívánsága száll Főtisztelendőség felé, aki hazai rabbikarunk egyik elismert, legkiválóbb vezérégyénisége. Tartsa meg a Mindenható Főtisztelendőségemet felekezetiünknek, hitközségének díszére és hasznára, családjának és barátainak örömeire, ad méo d'eszrim sönó.

Frankl Adolf elnök.

Hartstein Lajos alelnök

Dr. Reiner Imre jogtanácsos.

2 millió zsidó számára van még hely Palesztinában (?)

Sir Herbert Samuel volt angol belügy-miniszter és Palesztina volt főköormányzója, aki jelenleg Amerikában tartózkodik a németországi zsidók segélyezésében kijelentette az amerikai sajtóknak, hogy MacDonalddal miniszterelnök, Wauchope palesztinai főköormányzó és Cunliffe-Lister gyarmatügyi miniszter egyöntetűen megállapodtak abban, hogy megnyitják Palesztina kapuit a német zsidó menekültek számára. A köv. mondotta:

— Egyszerre nem lehet százazretet letelepíteni. Egy ilyen gyors telepítés munkanélküliséghez vezetne. A mai Palesztinának egymillió főnyi lakossága van arab többséggel. Az ország azonban elégszű gazdasági forrással rendelkezik ahhoz, hogy 3 millió ember egzisztenciáját is biztosítsa. A zsidó bevándorlás tehát racionális és egészséges alapokon nyugszik. Fokozatos építéssel kétféle zsidó számára teremthetünk helyet az országban. A zsidókat ebben az irányban baráti támogatásban részesíti az angol kormány.

Értesítem

a n. é. közönséget, hogy kiváltam a Weisz Soma cégből és a **Deák-utcaiban orth. kóser vendéglőt nyitottam.** Négyfogásos menü P 1.40. Lakodalmak a legolcsóbb árban, P 2.50-től.

WEISZ ABRAHÁM vendéglős GYÖR, Deák-u. 14

Mi hírlük Németországból?

Harc a zsidó elesettek körül — Középkori állapotok — A palesztinai zavargásokat is Hitlerék szították — Dr. Wischnitzer a kivándorlási lehetőségekről — Fiume és a frankfurti jesiva — Simon-utcából Göring-utca — Akik tullesznek a hitleristákon . . . — Lengyel antiszemitaik Hitler ellen

Már régebben említést tettünk arról, hogy a német zsidó frontharcosok országos szövetsége kiadott egy emlékkönyvet, a világháború áldozatairól és megállapította, hogy körülbelül 12 ezer zsidó esett el, azok közül 10.154-nek személyi adatait megállapította és közölte. Ez a számadat egy kissé kellemetlen a mai hivatalos Németországnak, és azért a hivatalos porosz sajtóiroda le akar alkudni a 12.000-ből 5.000-et és azt mondja, hogy csak 7.000 zsidó esett el. Az ellen pedig, hogy a zsidó frontharcosok többet mutathatnak ki, azzal érvel, hogy bizonyára faji szempontokat is tartottak szem előtt. (Azaz: a listába felvették a kikeresztelkedetteket is.) E beállítás ellen a zsidó frontharcosok a meghatározottabban tiltakoznak és hangsúlyozzák, hogy az általuk regisztrált esetek kizárólag a zsidó vallásfelekezethez tartozókra vonatkoznak. — Az „Israelit“ erre igen helyesen azt jegyzi meg: „A fronton senki sem kívánta a halált, de aki a fronton volt, az bátran szembenézett a halállal és a golyó nem kérdezte áldozatának fajtát és vallását. Föltéve, de meg nem engedve, hogy a zsidóságnak nem 12.000 halottja van, hanem csak 7.000“, az nem cáfolja meg azt a tényt, hogy a német zsidók megtették kötelességüket a harctéren is békében is.

A westfáliai Bakingsfeld városka összes zsidó férfi lakosát a hatóság rendőri őrizet alá helyezte és lecsukatta. Csak két zsidó menekült a letartóztatás elől, mert éppen akkor elutazott.

A Havas ügynökség jelentése szerint a mostani arab zavargásokat németországi hitlerista agitátorok okozták. Jó társaságban vannak, mert az 1929-iki arab pogromokról behizonyosodott, hogy bolsevista agitátorok szították és így ismét kiderül, hogy a hitlerizmus lényegében véve egy neme a bolsevizizmusnak. Egyébiránt a német hitlerista sajtó egynemely orgánuma is dicsekedett ezzel a sikerrel, amelyet Palesztinában arattak.

Nagyon tanulságos az az előadás, amelyet a német emigrált zsidók elhelyezkedési lehetőségéről a német zsidók segélyegyletének vezetője Dr. Wischnitzer tartott, aki pár évvel ezelőtt Magyarországon is járt, amikor szó volt a Haffkine alapítvány kamatainak a jesivák

közötti szétosztásáról. — Adatok alapján rámutatott azokra a lehetőségekre, amelyek a német kivándorlásnak irányt adnak. Nyugateurópa a német zsidó emigráció számára semmiféle lehetőséget nem rejt magában. Jugoszláviában vannak nagyobb községek, amelyek segítségével akarnak lenni egyes kivándorló csoportoknak, akik mezőgazdasággal vagy iparral foglalkoznának. Esetleg lehetne ott mezőgazdasági és ipariskolákat alapítani Németországból való zsidó fiatal emberek részére. Törökországban hely van tőkével kivándorló családok részére, különösen, ha iparágakat tudnak meghonosítani. Az amerikai kontinensen az Északamerikai Egyesült Államok, mint bevándorlási terepnek sajnos, ki vannak kapcsolva. Braziliában és Chilében letelepedhetnek kisebb összeggel bíró kereskedők, iparosok, különösen mezőgazdaságot folytatók. Délafrikát megkímélte a világgazdasági krízis, de letelepülésre való kilátás nem fényes. Ausztrália nagy területei várják a kivándorlókat, de erre vonatkozólag nincsenek helytálló és megbízható adatok. — Az előadó azzal a lehangoló megállapítással végezte objektív előadását, hogy a nagyobb arányú letelepítés csak akkor válik majd lehetségessé, ha egy nemzetközi tőke útján sikerül összehozni az ehhez szükséges óriási pénzüsszegeket.

A frankfurti jesiva téli szemeszterének megnyitása alkalmából az eddigi vezető: Dr. Breuer elbúcsúzott növendékeiktől. Fejtette a jesiva fontosságát a zsidó életben és e nagy feladat igazolja ama elhatározását is, — ugymond — hogy elfogadja a fiumei orthodox hit-

község meghívását. E lépésénél az az elgondolás vezette, hogy kísérletet tesz, elég fejlődésképes-e az ottani orthodox hitközség. lég keretet nyújt-e a frankfurti jesiva életképes társintézményének fenntartására. Egy fél évig szabadságot vesz, ennek a kérdésnek tanulmányozására. „Szó sincs arról — mondta — mintha a frankfurti jesivát Fiuméba akar-nám áttenni. Amíg Németországban zsidók élnek, szükség van a frankfurti jesivára.“ Szabadságideje alatt dr. Posen és dr. Schlésinger rabbiülnekek fogják vezetni a jesivát.

Kolberg kelettengeri fürdőhely egyik nagy mecenása volt Simon James milliomos, aki saját költségén gyermeküdtől építtetett berlini gyermekek részére, valláskülönbség nélkül, ami azt jelentette már békeidőben, hogy a fölveteknek 90 százaléka keresztény. A hálás fürdőhely el is nevezett egy utcát a nagy zsidó jötevé után. Változtak az idők és a hálás fürdőhely az eddigi Simon-utcat elnevezte Göring-utcának. Tanulságos példa a zsidó felekezeti jótékonyág értékére és az utókor „hálájára“.

A németországi téli segélyből nem zárják ki a zsidó szűkölködeket sem. E tekintetben kivételt jelent a békekötés után szabad állammá lett Danzig városa. A független állam nem engedí magát terrorizálni a hitleristáktól és kizárja a zsidókat a téli segélyből.

Németország és Lengyelország között igen feszült a helyzet a békekötés által megalakított lengyel korridor miatt, amely Lengyelországnak szabad utat enged a Keleti Tengerhez, de amely éket vert a német birodalom területébe. A

Legművészbib
parókát
már 40 év óta
P E S S L

udvari hölgyfodrász és kozmetikai
intézet hajmunka műhelye készít.
Budapest, IV., Váci-utca 19. szám.

hitlerizmus tehát Lengyelország számára veszedelem. A lengyel antiszemita ennek következtében dilemmában vannak és nem merik rokonszenvéket nyilvánítani Hitler iránt. Ezt bizonyítja a Varsóból érkezett jelentés, amelynek értelmében a

Érdekes per Hamburgban

Egy külföldi lapban olvassuk a következő józsi apróságot:

A hamburgi bíróság előtt a minap egy érdekes pör folyt le. A vádlott korcsmárjába egy napon betért egy tengerész s egy papagájt kínál megvételre. A papagáj fölötté meglepett a korcsmárosnak, mert szépen, értelmesen beszélt, s minthogy az ára is olcsó volt, hát hamarosan gazdát cserélt. A korcsmáros boldog volt a papagájával s nem győzte dicsérni az értelmes tréfás állatot. Amde nem sokáig tartott a korcsmáros öröme.

Egy reggel betért a korcsmába egy barnainges SA-bajtárs s az egyébként elég illdelmes papagájt „Heil Hitler”-rel üdvözölte. Erre történt valami, amiről a derék korcsmáros még álmodni sem mert volna. A papagáj felborzolta tollazatát és hangos rikácsolással szitkozódni kezdett: — Te barna disznó! Le Hitlerrel! Ti gyikosbunda! Göring, te gyujtogató! Vigyen el benneteket az ördög!

A korcsmáros meglepetten hallgatta kedvenc madara kilérését, arca sápadt lett, míg az SA-veadég arca pirosra festődött, aztán két nap múlva a korcsmáros s papagája már a bíróság előtt állott.

A korcsmáros ártatlanságát hangoztatta, még Hans, a papagáj, olyan kedélyesen csevegett a bírósággal, mintha a világ legszeretelméltőbb madara volna.

A bíró hihetetlenül rázta fejét s már hajlandóságot mutatott a korcsmáros felmentésére, előbb azonban még a feljelentő náci akarta meghallgatni. Alig lépett azonban be a vádló, a papagáj előbb szemügyre vette, aztán mennydörögve rázendített a náci ócsárlására. A bíróság hűledezve hallgatta, a közönség mulatott elragadtatásában és a náci s a vádlott minden ízében reszketett az egyik a félelemtől, a másik a dühtől.

Ezek után a bíró a következő „salamoni” ítéletet hirdette ki:

— A korcsmáros bírság fizetésére ítéltetik s amennyiben újabb vád emelhetne ellene, úgy koncentrációs táborba

lengyel antiszemita keresztény szocialista párt kijelenti, hogy küzd a túltengő zsidó befolyás ellen, de elutasítja a zsidó faj lealacsonyítására, a zsidók tervszerű, gazdasági és kulturális kiszorítására irányuló erőszakot.

menezszik. Hansról, a papagájáról pedig megállapítja hogy „hazaáruló” és államellenes” miért is mint nem „gleichschaltolt” madarat halálra ítélik.

Eddig szól a híradás. Az igazság érdekében meg kell állapítani, hogy zsidó vallás-törvény szerint ez a papagáj nem érdemel halált. A halált okozó öklelés ökö (sajr nagoch) ugyan elpusztítandó, a talmudban szó van arról is, hogy egy kakas csőrével megölt egy embert s akkor leölték. A mi esetünkben azonban a papagáj nem ölt meg senkit, mert a volt tulajdonosát nem ismerik s így nem ítélik halálra, az a posztrofált hitleristának sem ártott semmit a hozzájuk intézett szóval — így tehát nem érdemel halált. A papagáj ebben az esetben csak megerősíti a talmud e kijelentését:

— Ha nem lenne kinyilatkoztatva a Tóra, akkor tanulhatnánk szemérmetséget a macskától, tulajdonságot a hangyától, erkölcsöt a galambtól.

S a jelen esetben igazmondási a papagájától.

Az oroszországi zsidók helyzetéről

A százezernyi példányszámban megjelenő szocialista irányú new-yorki „Vorwärts” c. jiddis napilap szerkesztője: Harry Lang most utazást tett Szovjetországra és benyomásairól, valamint tapasztalatairól beszámol lapjában:

A zsidók Szovjetországra most már bátran merik kritizálni a viszonyokat. Ennek az oka, hogy az emberek olyan elkeveredtek, hogy nincs már veszíteni valójuk s ennek következtében nem félnek már semmitől. Mélyen megrendítő volt, amikor egy élelmiszerbolt előtt végeláthatatlan sor állott és ő megszólított egy öreg asszonyt, aki a legőszintebben referált mindenről és rámutatva az ott álló nagy csoport emberre hangosan kijelentette: „Ezek már nem is emberek, mert kész hullák.” A zsidó lakosság egy része kénytelen még most is úgynevezett „illegetes” kereskedelem útján megkeresni a kenyerét, ha ugyan megkeresi. E rétegek a legfőbb vágya, hogy besoroztassák

KOHN DEZSÓ
„UNIVERSAL”
KÖNYVKÖLTÉSZE
BUDAPEST, KIRÁLY U 32

a gyári munkások vagy a házipari munkások sorába, mert akkor legalább nem lesznek kitéve annak, hogy lépésnyomon a denunciók lesnek rájuk. A nyomorúság megvadítja a lelket. Közeli rokonok képesek gazdaságokat elkövetni, ha némi előnyt gondolnak általa elérni. Ha például valaki a külföldről egy néhány dollárt kapott, akkor, el kell titkolnia a legközelebbi rokona előtt is, mert különben ez feljeleníti, hogy részt kapjon belőle.

Mindezek ellenére különös, hogy a nagy ünnepeken teli és teli voltak a templomok. Nemcsak öreg emberek töltötték meg a szent helyeket, hanem jöttek fiatal zsidók munkásruhában, a gyárakból a leglehetősebb ürügyek alatt kiszöktek, hogy részt vehessenek az imában. Pedig a templom látogatása egy gyári munkás részére nem nélkülözi a veszélyt. Ezt a tapasztalatot leíró Harry Lang: szocialista, s nincs is meghatva ettől a dologtól, ő csak konstatálja, hogy vannak olyanok, akik tagjai az ateista klubnak és a lelkük vigaszért mégis csak a templomba vonzza őket és ez a vonzalom erősebb, mint a büntetéstől való félelem. Azt is konstatálja, hogy

dacára az üldözéseknek, és dacára annak, hogy 13 év óta nem lehet szó vallásokról, a zsidó tömegekben mégis megvan az akarat a zsidósághoz való kitartásra, nem akarnak mások lenni, mint őseik voltak: zsidók akarnak maradni.

A helyzet körülbelül olyan, mint amint azt a Midrás mondja az Egyiptomban szinylődő rabszolga népről: Lesüllyedtek az erkölcsi tisztátalanság 49 kapuján át, de azért nem változtatták meg nevüket, nyelvüket és ruházatukat és ez tartotta őket meg zsidó voltukban.

Kundmachung

Wirkungsvolle **ירושון** in deutscher Sprache für jede erdenkliche Gelegenheit wie zum Beispiel **Barmizvo, Chasene** **ירון חן** Gast- u. Antrittsreden verfertige von Fall zu Fall zu mässigen Preisen, unter Diskretion. Honorar von 5 Pengő **aufwärts**, 50 H. Porto **recommandirt** im voraus erbeten. —

Pschettl werden gegen extra Vergütung angefertigt.

Mein **ירושון** **אבות** auf **מנחת ישראל** P 1.20

Rabbiner ISRAEL BRAUN
Budapest, Szövetség uca 43

A Choféc Chájim életéből

Éjjeli fohász, messiás várás

A híres raduni gaon néhány héttel ezelőtt 93 éves korában bekövetkezett elhunyt alkalmából egyre-másra megjelentek egyeseknek visszaemlékezései a csodálatos férfiúval kapcsolatos élményeikre. Egy varsói hírlapíró leírja: mit tapasztalt egy éjszaka Radunban.

A gaon szerény lakóházából nyaktörő szűk lépcsőköny keresztül egy magasabban fekvő szobáskába lehet jutni, de oda nem bocsátottak be senkit sem. Itt szokta éjjeli ájtatosságát, a **חצות** -imát végezni a nagy cadik. Miután elmondta az előírt imákat, kiöntötte szívét Isten előtt. Hálát adott a Mindenhatónak, hogy mindig vele volt, s a szenvedések, amelyek sújtották: javára fordultak. Majd Izrael közösségére került a sor, és akkor a hála szavát fölvaltotta a panasz, a kérés, sőt a követelés. Gyakran hallották, hogy a **Choféc Chájim** Isten párbeszédét folytat. Belekiáltotta az éjszakába:

— Mit adtál Te nekünk, Istenünk, s mit adunk mi Neked, Tórád adtál, de elzárt Tórád, — mi nekünk kellett a hozzávaló kulcsot megtalálni. Te csak öt kis tórai könyvet adtál, mi meg helyette a Misanán, a Gemorónak, s a hozzá üződő irodalomnak beláthatatlan nagy enciklopédiáját adtuk. És mi lett a mi jutalmunk? Megkínóztatás, üldöztetés, kiűzetés. És mit tettünk mi? Ahová mentünk, vittük a Tórádat. Életünk árán is... És akkor felkiáltott megint az agastyán:

— Meddig fog ez tartani! Hát várni fogsz-e addig, amíg minden zsidó szív megtörök és akkor a Tóra kihull Izrael kezéből?

Majd így folytatta:

— Hol vagytok ti nagyok? Miért nem siettek megmenteni gyermekeiteket? Hol vagy Avrohom ösapánk? A te szereteted, mi, a te gyermekeid gyakoroljuk! Hol vagy Majse Rabénú? A Te Tórádat mi megtartjuk! Hol vagytok Hillél és Sam'aj? A Ti tanaitokat tanuljuk! Miért nem léptek közbe Rabbi Joszeif Karo, R.

Majse Isserles — a Ti törvénykönyveket: a Sülchon Oriich-ot elfogadtuk s megtartjuk... Hol vagytok hát?...

Az egész városkában hallatszott ilyenkor a kéro sóhajto hang, s ha valaki felriadt és kérdezte: mi ez, azt a feleletet nyerte: a **Rebbe a „güllő”, a megváltás után epedezik...**

Az éjjeli szent tusakodás utáni nappal az agastyán várta minden percében a megváltást. Fel- és alá szalad a lépcsőkön és azt hangoztatja: gyakorolnom kell magam, mert **kajhén** vagyok és talán holnap már az oltár körül kell szaladgálnom, mert eljő a **Mosiach**, s akkor be kell mutatnom a Tóra előírta áldozati szertartásokat.

Epizódok*

A háború utáni években Radun, úgy elszegényedett, hogy a jesivában gyakran a mindennapi kenyér is hiányzott. Choféc Chájim rokonai, hogy a jesiva inséges helyzetén segítsenek, elutaztak Varsóba, ahol egy neves könyvkiadó cég részére meglehetősen nagy összegért leköttették a gaon műveinek kiadási jogát. A rabbi véletlenül tudomást szerzett erről a megállapodásról s haladéknélkül Varsóba utazott. Felkereste az orthodox lap szerkesztőjét s másnapra nyilatkozatot tettetett közzé a lapban, amelyben kijelentette, hogy könyveinek kiadási joga nem eladó, egyetlen vállalat számára sem. A kiadási jog bárkinek a világon ingyen rendelkezésére áll, mert számára a legnagyobb boldogság és öröm, ha műveit terjesztik és olvassák. E nyilatkozat után természetesen a könyvkiadó cég felbontotta a szerződést.

Az Échó-ban egy helyen szó van apátlan árvákról (jeszajim hoinu v'en ov). Miért van kihangsúlyozva az árvák apátlansága? Hát az anyátlan árvák nem sokkal sajnálatraméltóbbak-e, s nem alkalmasabbak-e, hogy ők jelképezzék a zsidó nép elhagyatottságát? A helyzet azonban az, hogy különbség van egy apa és egy anya szerető gondoskodása között — mondta egykor a raduni böles, a zsidóság nagy atyja. Az anya gyermekszere

*A Szombat után

retete pillanatnyi, nincs perspektívája. Az apa a jövőbe néz, gyermeke magasabb érdekeit tartja szem előtt. A mai Izrael nem anyátlan, mert anyja, aki földi jólétéről gondoskodik, sok van. De hol vannak a nép atyái, a messzire nézők, akik jövőjére, szellemi üdvére gondolnak?

Különös, — mondja Choféc Chájim egyik „mósol”-jában (hasonlat) — ha bárkit megkérdezzük, hogy a Tórád valóban mindennél nagyobb értéknek és kincsnek tartja-e, habozás nélkül fogja válaszolni: igen, feltétlenül! Mégsem mond le az élet hiúságos örömeiről, ellenkezőleg, azok kedvéért elhanyagolja a tant. Ez a következő történetet juttatja eszembe: Egy országban új király került uralomra s a szomszédország leghevesebb aranyművesével csináltattak számára koronát. A király miniszterei mentek el a koronáért, de visszafelé utaztatásban eltörtött a kocsijuk kereke. A bal- eset az országuton történt s a miniszterek nem tudták mitévők legyenek. A mezőkről odaölalkodott néhány paraszt, megálltak a kocsii körül és bámulták a tündöklő koronát. Az egyik miniszter tréfásan megkérdezte az egyik parasztot:

— Mondd csak, elcserelnéd tehenedet a koronáért?

A paraszt komolyan vette a tréfát és ráállt a cserére. A társai azonban félrevonták és igyekeztek lebeszélni a cseréről:

— Hogy fogsz szántani tehen nélkül — mondták neki — honnan veszed majd a tejet? Ne cseréld, mert éhezni fogsz!

A paraszt erre megjéjt és elállt a cserétől...

UNIVERSAL

iroda- és lakberendezési vállalat
Wesselényi-u. 8. (Tel.: 37-8-42)

Mindenemű új és használt bútorok, egyes különálló darabok, iroda-berendezések, legolcsóbb árban, minőségben és választékban.

BECKERT HUGÓ
paróka-készítő specialista
A legújabb modellek állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Lift.

Butorok: kombinált szekrények, rekamierek, hangulat-lámpák, hálók, ebédlők, uriszobák, konyha- és előszoba-butorok, kárpitosáruk nagy választékban
Olcso árak.
RENNER TESTVÉREK butornagykereskedők VI., Nagymező-u. 31
Szombaton zárva. Fizetési kedvezmény.

Sólem aléchem kvatter!

— Igaz történet —

Ködmolygós ősz volt. A mező lalottsága között előzdelej az ősi vetés, melyet tavasznak könnye, fénye Istenáldással érlel. A domboldalakon már elhalt a vidán szüretelők danája. A megkopasztott tökéek leveleiket lehullatva gyászolják elvesztett gyümölcsüket. Egy elkésett gazda jármosokrei előtt ballag hogy künnfelejtettségét behordja. Fenn a léghen ékalakban vadlibák húznak, majd élénk gágogással leereszkednek a dombok között hömpölygő Dunára. A vízre még rámosolyog a vénasszonyos sugárú nap. Elővillan régi szépségének tovatűnő csábos mosolya. Késői csökját ráheleli a folyóra, melynek hullámaít egy lomha járású hajó zakatoló kereke habzóan lapátolja. A hajó imbolyogva, tapogatódzva halad a hirtelen leszálló ködben. A kerekék még néhány habhullámot csapnak, majd vízi tusájukat abahagyva, bágyadtan megpihennek. Az utasok egykedvűen üldögélnék helyeiken. Egyesek széjjelterpesztelt lábakkal, fejüket a pad támlájának, vagy a kabin falának támasztva horkolnak, mások maguk elé meredve elgondolodnak.

A leszálló est belevész a ködhomályba. Az egyik homályos fülkében magába-mélyedve ül egy 17—18 éves, zömök természetű fiatalember. Magas homloka, nyílt tekintete nagy értelmet árul el. Ruhája, hajviselete jesivanövendékre enged következtetni. Tényleg, Pozsonyba igyekszik a jesivába. Az utazást gátló kód agasztja. De erőt vesz rajta a fáradtság, gondolatai szétfoszlanak, feje félrebillen támaszt keresve s halk horkolása az alvó kabin csendjét gazdagítja.

A hajnal fagyasztó hidege szétmál-lasztja az útazó ködöt, mire a hajó folytatja megpolygatott útját.

A kabin egyik sarkában elvégzi az ifjú reggeli ájtatosságát, majd a hazulról hozott elemőzsiáját majszolgatva számolja a tovatűnő kikötőket. Az idő múlásával késébejöttön hat reá a hajó cammogása. Élénk szemei a partot kémlelik. A nap már őiborszínbe öltözteti a tájat. Nem is oly távolban bogárhátú esendes, szalmás házacskák fehérlenek. Füstfelhősékek bodroznak a magasba, hogy ott szterterülve eltűnjenek a nagy semmisségbe.

A hajó kikötő mellé siklik, mire ifjúnk csomagjait kapva, a hidon átha-

ladva a házak felé irányítja lépteit. A falu dombos háts utcáján háladvá egy szakállas zsidóval találkozik ki hóna alatt nagy marhavágó késtokkal szaporázva lépteit. A böcher láttán meglassítja járását, szélesre húzott szájjal kiáltja: *Sólem aléchem, kvatter!* Majd a rasekólhoz utasítja az emberkét, mosolygó arccal tovább aprózza lépteit. Az érkezőnek nem tűnik fel a „kvatter” szó, a mondott ház felé indul. A rasekól ábrázala is felderül az ifjú láttán. Ő is „sólem aléchem, kvatter” felkiáltással nyújtja jobbát a belépőnek. Egész szombatra meglovja a fogadtatás szavain ámuló böchert. *Ha sólem aléchem*-mel fogadnák azt értené; *aléchem sólem*-mel viszonzná. De ilyen *sólem aléchem*-re még nem kellett válaszolni. Erre még nem tudja milyen „aléchem sólem” jár. Idő nincs a gondolkodásra, kérdézőkódásra, csomagjait, apróságait elhelyezve, gyertyagyújtás után a rasekóllal indul a templomba.

A templomban *Sólem aléchem, kvatter* szavak áradata fogadja a mindinkább ámuló és most már a különös üdvözlés okát kérdező ifjút. Kohanita származását igazoló hirtelen haragjával fogadja a nyájas arcok üdvözlését és a kitérő válaszokat a kvatterság honnanlétéről. Körülnéz, megnézi ruháját, kalapját, de semmi kivetni valót sem talál magán, hogy holmi kvattersággal hozzák összefüggésbe szerény személyét. A falusi zsidók víg kedélyének tulajdonítja a kissé erős tréfát, a felhangzó *ásré* ima lényébe kapcsolja énjét...

Midőn a templomból hazatértek, jobban szemügyre veszi a rasekól a kis köpös, serkedő ábrázatú böchert. Maga mellé ülletti az asztalfőre és a család többi tagjaival együtt éneklük az *Esesz Chájilt*, Salamon királynak a derék asz-zonyról szóló himnuszát. A *hidis* dal-lama, a családi kör, otthoni péntekesti hangulatba ringatja a fiatal böchert. A hal utáni óbor a házigazda vidámságát fokozza és megoldja vitaközö kedvű nyelvét. Humoros megvilágításba helyezi a talmud egyes citátumait, hogy vendéget zavarba hozza. Jómaga is járt néhány jesiván, hol elsajátította a vitában legyőzni sokakat. De itt emberére akadt a kis semmilmódoó kinézésű böcherben. Megcsodálta benne a biztos járású tudóst a talmud labirintusaiban. Oly könnyedséggel dobálódzott az idézetek sokaságával és fejtegetésével, mint mikor a biz-

toskezü vadász fegyverét irányítja a nem-es vadra. Idézetével lesben áll, kérdéssel felhajtja a vadat és válaszával leteríti az ellenérveket. A további vitaközö-zásnak cejét veszi a rasekól neje, ki feltalálja a vastagtésztájú péntekesti húslevest. Az étkezés után még felelendüeknek dallamok majd a *sir hamdálajs* ismert melódiája utána serleggel kezében — a legidősebb fiú bevonásával — *mezüment* bencsol a rasekól. Vacsora után még elbeszélgetnek, közben fött gesztenyét rágszálnak majd pihenni térnek.

A reggeli ájtatos imádkozást a cikornyástorkú kántor éneke rikkította. A *müszaf* előtti várakozó csendet *Borüch habó* kiáltás törte meg. Egy kis pólyást hoztak. A rekedtes torkú sámesz *kvatter* kiáltása hangzik a böcher felé. Ez körülnéz, kinek szól e megtisztelés? Nem lát maga körül senkit sem mozdulni, hogy indulna és karjaiba venné a kis porontyot. A sámesz reámereszi súlyos tekintetét az ámuló emberkére, kit már tuszoklnak is az ajtó felé, hol kezébe nyomják a pityergő csöppséget. Az odakészített *Elijohü*-székbe ültetik a meglepett böchert, hol felvételt nyert az újszülött Ábrahám szövetségébe. Mindezt kábult aggyal nézi végig a meglepetéstől szólni sem tudó ifjú és csak a *mázl tov, kvatter!* üdvözlések özőnére tér kissé magához kábultságából.

A *brisz* után valósággal fellelegzik a község és sűrű szerencsekivánatok közben megrázzák a piruló böchernek nem is egy, de mindkét kezét, majd mindnyájan ülszédnek. Csak a tétovázó böcher áll még a templomajtóban. Magaelé bámul és töpreng a történeten. Töprengéséből a rasekól hívó szava ébreszti fel. Szavaitól magához tér és ámulva hallgatja kvatterságának történelét. Egy vallásos zsidó házból származó leány korán árvaságra jutott Magára hagyatva, teljessen megfeledekezett vallásos származásáról. Hiába figyelmeztették a *kile* (hitközség) emberei, hogy ne hozzon szégyent boldogult szülcire s hogy majd kitasítják a zsidó társadalomból mit sem használt s egy szép napon: nem-zsidóhoz ment nőül. Később ő maga is megbánta tettét, állandóan lelki-furdalást érzett, de az elhamarkodott ballépést már nem lehetett visszacsinálni, s megszületett az első fiú. Szégyen ide, szégyen oda, „á chet in der Kille”, de hát mégis fel kell venni a szent frigybe, hiszen vallástörvényeink értelmében a gyermek az anya vallását követi. A rasekól hajlandó a *szüdet* elvállalni. De ki legyen a *kvatter*? Senki sem vállalja. Az anya könnyörgésére a hitközség gondoskodik róla. Felajánlják egyiknek is, másinak is a kvatterságot, de kinek sem kell a más-kor oly kapós tisztség. Hásli bácsit, a sámeszt is megtisztelték a *küved*-del, de ő

sem fogadta el. Pedig még sosem volt kvatter. Már-már kormányválság fenyegette a *kile*-t, végre a *kile* eszének — a *tiivekol*-nak — mentő ötlete támadt: a legelső böcher vagy *ajrach*, ki a hitközségbe jön, azt ott marasztalják szombatra, a *brisz* napjára és az lesz a *kvatter*. Nagy *skajach*-okat kapott *Reb Gáse* az ötletért, amit hitközségi határozattal emeltek. A *balbósz*-ok becsületbeli ügyvévé tették a titoktartást még a *balbószten*-okkal szemben is. Ki azt nyilvánosságra hozza az egy hónapig nem hívható fel a Tórához. Ez pedig nagy szégyen. Hogy egy *balbósz* a saját *kile*-jében ne lehessen *ajle Tajre*, az nem járja! Ez egy szégyen, mondja Chone Flatscher, ki mindenki-ben bízik, mindenkinek hisz miközben mindenkinek négy szemközt titkot súg, de úgy,

hogy a tíz lépésre álló is meghallja *Minche*-nél már minden *balbósz* találgatja, kit hoz a végzet *sábész*-re a *kile*-be. Be-csületükre legyen mondva a *balbósz*-oknak asszonyi fül hallatára nem igen beszéltek a kvatteri méllóság különös adományszásáról. Így nem is került asszonyi nyelvekre a titok, ami elriasztotta volna az érkezőket.

És a kapuja kilincsét fogja meg a *rasekól*, mikor elbeszélésé befeljezi. A böcher megkönnyebbülve követi vendég-látóját és megmosolyogja kalandos kvat-terságának történelét.

A szobában gőzölgő forró párájú kávé várja az érkezőket, kik a mazsolás tőrös delklik elfogyasztásával ülik meg a kis böcher első kvatterságának szádejét.

Richter Arthur

A zsidó segélykonferencia londoni ülése

Amint már megemléltük október 29-én gyűlt össze Londonban a német-or-szági zsidó emigránsok ügyével foglal-kozó segélykonferencia, amelyre a nevezetesebb zsidó szervezetek kiküldték delegátusaikat. Ugy volt, hogy India volt alkirálya Lord Reading fog elnökölni, de ő meg volt akadályozva megjelenésében és helyette az amerikai *Laski* vezette a tárgyalásokat és bevezető beszédében hangsúlyozta, hogy nem politikai, hanem kizárólag segélyakcióról van szó. Egyelőre egy félmillió angol font gyűlt össze, de ha a konferencia el akarja érni célját, akkor legalább két millió fontot kell összehozni. A két millióból 1 szolgálni fogja a német zsidók palesztinai telepítésének ügyét. Utána dr. Weizman referál és hangsúlyozta, hogy az akció nem irányul senki ellen, hanem egyedüli célja a segítés. *Goldschmid* az angol segítő bizottság elnöke kifejtette, hogy segítségére akarnak menni a Népszövetség által kinevezett kivándorlási főbiztosnak. Az amerikai delegátusok igen harcias beszédet tartottak, így például *Margosez* azt mondotta, hogy felveszik a Hitler által nekik odadobott kezlyüt és igyekezni fognak becsülettel megfelelni feladatuknak. Az amerikai zsidó bizottság megbízottja *Strauss* kiemelte, hogy nem csupán a hatszázezer német zsidó sorsáról van szó, hanem 16 millió zsidó közjogi helyzetéről a világon, s így tehát a civilizáció, a szabadság megmentéséről van szó. Az *Alliance* elnöke *Silvian Levi* kijelentette:

a német zsidók ügyében beszélgetéseket folytatott a francia kormány összes tagjaival, a francia keresztény egyházak vezetőivel és mindannyian együttérzésüknek adtak kifejezést. De most nem szavakról van szó, hanem tettekről. Végül felszólt *Hersz*, az angol birodalmi fő-rabbi a bibliai szöveget: „*sólajm, sólajm to. rochajk v'lakorajv* — béke, béke a távolinak és a közelvalónak” és ennek elérésére szükség van a közeliek és a távoliak összefogására.

Ezután bizalmas ülés volt, amelyről kommunikélt adtak ki. A közlés szerint az „*I. C. A.*” kétszázezer fontot felajánl palesztinai földvásárlásra. A bizottság megállapítása szerint a jövő évben Palesztina még több zsidót fogadhat be, mint tavaly, amikor 35 000 zsidó telepedett meg. Az ügyek vezetőinek megválasztották Weizmann professzort, továbbá a Joint és az Alliance képviselőit. Mind a hárman állandó összeköttetésben fognak állni a népszövetségi segélybiztossal, MacDonalddal. A tanácskozás még nem ért véget.

közel az állomás-hoz ujjonnan, elegánsan berendezett, szigoruan

Galantán

Orth kóser vendéglő

Jó, izletes házikoszt. Utasoknak nagy aréngedmény. Lakodalmakat legolcsóbban vállaljuk!

EHRENWALD LIPÓT

vendéglős, és bornagykereskedő

Glosszák a hétről

A gyűlölet lélektanához

A budapesti skót misszió előadásáról azt olvassuk, hogy az egyik szónok kijelentette, hogy nincs józan keresztény, aki például a vérvádban hinne. Ugy is van! De ebből nem következik, hogy ne lehessen jelszónak felhasználni a zsidók ellen. Mert a gyűlölet propagandáját éppen az jellemzi, hogy jobb meggyőződése ellenére tudatosan terjeszti a hazugságot. Erre példát hozhatunk a közeli hetekből. Megjelent a rosszlemkű tiszazselári vérvádpör egyik alakjának Bary Józsefnek halála után kiadott emlékirata, melyben igazolni akarja a nagy perben tanúsított — Eötvös Károly által megsemmisítő kritikával sújtott tevékenységét és — viselkedését. Mi a célja a könyvnek, az nem egészen világos. De, hogy az antiszemita újságok kéjjel boncolgatóják s a sorok között a vérvádat bezonyítva látták az iratban, az bizonyos...

Afrikába költözködik a vallás

Római jelentések szerint a pápa megelégedéssel mutatott rá a térítők nagy sikereire Afrikában. Pár év alatt körülbelül 6 millió vadember vette fel a kereszténységet. Ha így megy tovább s ha Európában a mostani arányban fogják kompromittálni a vallás legfontosabb principiumát: a szeretetet, akkor maholnap jó embert csak — az afrikai rengetegekből lehet majd találni... S megvalósul a középkori költőnek ama kifakadása, hogy az emberek verszomlúsága ellen a — tigrisekhez menekül.

Hitszónoklatok előzetes cenzurája

Október 31-én volt a reformáció emlékünnepe. Ebből az alkalomból sok helyütt volt református ájtatosság. A hitszónoklatok egy részét a rádió közvetítette s ennek folyamán panaszt emelt az egyik katolikus szervezet, mert szerinte a református beszédekben sok antikatholikus dolog volt. A rádió igazgatósága ezzel a panasszal kapcsolatban a nyilvánosság előtt megállapítja, hogy itt nem segíthetne más, mintha előzőleg cenzuráznák a szónoklatokat. — Az igazság kedvéért meg kell állapítani, hogy a rádió éppen ezzel érvelt, amikor egy tábori püspök a zsidóságot sérteni akaró beszédet mondott a multkor. A hitbeszéd cenzurája nagyon ajánlatos dolog a katolikus-református felekezeti béke érdekében. Nekünk zsidóknak mindegy.

Házam eladása folytán

költözököség sirkóráktóromb minden elfogadható árárt árusítok. Még viszont eladóknak is!

Löwy J. Buda, II., Fő-utca 88. szám.

Pálffy tér mellett. Telefon: 51—5—81.

WEISZ MÓR

orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII. Dob utca 22. — Telefon: 4-3-65.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben

Keksz, levestészták és otyaáruk. Diabetikusok részére „levegő”-kenyér. Elsőrendű dessert és különlegességek.

Két Sabosz-Hagódajl között

Történet a XVI. századból

12.

Több hónapon át tartózkodott Zánvele Frankfurt körül, járta a vidéket kereste szüleit.

Közben elmúlt *hét év* és Zánvele szálas, széles vállú húszéves férfivá serdült. Mindenütt úgy hívták: „*a kis tudós a szép kézzel*”. Ez a kifejezés nemcsak a testi kezét jelentette, hanem a tóramutatót, a „*jad*”-ot (*jad*=kéz) amelyet mindig magával hordott és talizmánként őrzött.

Peszach előtt volt, amikor azt álmodta, hogy találkozott az anyjával, aki feléje nyújtotta ölelő karjait. Ezt célzásnak vette és másnap reggel elmondta házigazdájának, hogy nem bírja tovább, egy ellenállhatatlan ösztön hajtja őt: tovább utazni s keresni szüleit. Hiába akarta visszatartani a házigazdája, nem lehetett. Erre azután nem tehetett mást, minthogy egy tekintélyes pénzeszeggel látta el és ajánló sorokat adott neki egyik barátjához Reb S'ljajme-hoz, aki Hannover környékén lakott és kérte őt, hogy legyen segítségére a tudós fiatalembernek, szülei felkutatásában.

Megint hosszú bolyongás következett, amíg elérkezett Weissbach-ba. Már péntek délután volt, de valami belső érzéstől hajtva mégis elvitte az ajánló sorokat a megjelölt címre. Reb S'ljajme nem volt otthon és azért otthagya a levelet, ő maga pedig szerény szállásába tért vissza és elgondolkodott ott maradt. Nemsokára rá megjelent ott egy tekintélyes külsejű ember, akit a vendéglős a legmélyebb tisztelettel fogadott, Reb S'ljajme volt, aki érdeklődött az idegen iránt. Mikor megmutatták neki, melegen üdvözölte és kérdezte, hogy van az ő kedves barátja Frankfurtban. Majd azt kérdezte, hogy ő-e az, akit az ő barátja úgy nevez: „*a szépkézű tudós*”. Zánvele erre elpirult és elhárító mozdulat kíséretében kijelentette: „*én nem tehetek arról, hogy ha túlbecsült engem, Reb-S'ljajmenak frankfurti barátja. Erre Reb S'ljajme meghívta az idegent és a péntek esti vacsorát ott fogyasztotta el.*

Hazamenvén, egész éjjel azon törte a fejét, honnan ismerős neki Reb S'ljajme. Az is föl vibrálta az idegeit, hogy észbe jutott, hogy másnap *Sabosz Hagódajl* van, észbe jutott, hogy hét évvel ezelőtt milyen örömmel nézett ennek a napnak elébe, majd felvonultak előtte a borzasztó jelenetek, amikor a parasztok szédülték családi hajlékát, szétkergették hittestvéreit és elszakították tőle szüleit.

Zánvele megtalálja szüleit

Reggel a templomba ment, az első egyike volt és szerényen utolsó sorban húzódott meg. A közönség lassan összegyülekezett és a templom telve volt, amikor megjelent Reb S'ljajme, a község tisztelettel üdvözölt. Amikor észrevette az idegent, odament az utolsó sorokba, karjánál fogva felvezette az első sorba, az ő saját ülésére, ami természetesen rendkívül nagy feltűnést keltett. *Sisinek* (hatodiknak) föl hívták egy *Reb Chajim ben Zánvel* nevű embert. Amikor ő ezt a nevet hallotta, mintha valami a szívébe szúrt volna: „*Hisz ez az ő apjának a neve*”. S amikor a felhívott rákérdezte a Tóraelőtti *b'róchót*, akkor mintegy kábulatban hallgatta. A felhívott síró hangon, könnyes szemmel mondta a benedikciót és amikor befejezte s *mi-sebérahochot* mondatot feleségére: akkor Zánvele hallotta, amint anyjának nevét mondja. Utána őt hívták

fel, ő maga vitt fel *jad*-ot. A *b'róchó* után egymásra néztek s szó nélkül egymás nyakába borultak. A közönség pedig elbűvölten nézte a jelenetet...

Apa és fiu kimentek a templom elé. Bent pedig alig bírták befejezni a nagy izgalom következtében a *maftirt*, amelyet hét évvel ezelőtt Zánvelnek kellett volna felolvasni.

A templom előtt aztán leültek egy székre és Zánvele a boldogságtól elkábítva nem bírt betelni a tudattal, hogy megtalálta apját, majd az volt az első kérdése: mit csinál az édesanyja.

— Jól van — felelte Reb Chajim — de ma nem jött el a templomba, mert a Sabosz Hagódajl immár az évek során át méla borongós hangulatban töltik.

Egyebekben pedig azt mondta: majd üzenem neki, hogy találkoztam egy idegennel, aki érdekes híreket hoz fiunkról.

Templom után elmentek Reb Chajim lakására és lassanként előkészítették az anyát az örömhírre. Elmondották egymásnak hét év gyötrelmes történetét és Reb Chajim elbeszélte, miképpen hívatta fel magát minden Sabosz Hagódajl alkalmából és ilyenkor mindig gondolt az ő elvesztettnek hitt fiára és az ő saját életének tragédiájára.

Estefelé látogatába jött Reb S'ljajme. Zánvele elbeszélte részletesen az ő történetét. Amikor ráterelte a szót Reb Nőszonra, akkor Reb S'ljajme egyre jobban figyelt. Ljedd tekintettel kérdezte:

— Nem tudja-e hová való volt az az öreg tudós?

Zánvele gondolkodott, majd azt mondja: Spanyolországból, egy nagy városból, amelynek a neve *Toledo*.

Amikor ezt a nevet kiejtette, akkor a társaságból egy asszony sírva fakadt. Reb S'ljajme odament hozzá és vigasztalta, majd azt mondotta:

— Azt hiszem, hogy ez a Reb Nőszon az én szerencsétlenül járt fivérem és ez rendítette meg az én sógorómet, Ráchelt, aki évek hosszú során át gyászolja őt.

Zánvele pedig, mintha valami utólag észbe jutott volna, azt mondotta:

— Az első perctől fogva feltűnt nekem, hogy Reb S'ljajme arcvonásai nagyon hasonlatosak Reb Nőszonhoz, az én megdicsőült mesteremhez. Elfelejtettem megmondani, hogy mesterem egy könyvet is adott nekem, amelyet át kell adnom az ő fivérének.

E szavakkal odaadta a kis arab könyvet. Amikor Reb S'ljajme ránézett, könnyek jelentek meg a szemében és oda nyújtotta a könyvet Ráchelnek: „*Íme lásd, hány vers viseli e sorokban a Te nevedet*”.

— Igen — folytatta Zánvele — még el kell mondanom, hogy mesterem, utolsó szava az volt: „*Ráchel bocsáss meg nekem*”. Női zokogás kísérte e szavakat.

Hetek multával lehiggadtak a kedélyek, Zánvele ott maradt a községben, Reb S'ljajme annyira megszerette, hogy odaadta neki a leányát.

Ráchel utolsó kívánsága volt, hogy szeretne férje sírján imádkozni. Sógora és Zánvele elkísérték Eiskirchbe. A sírnál elvégzett ájtatosság után rosszul lett, nemsokára rá elhunyt. Ott el is temették mély meghatottsággal férje mellett.

*

Reb Zánvele pedig pár év múlva már gyermekeinek elmondhatta Ráchel néni megható történetét, valamint az ő életének nagy szenvedéseit s örömeit, amely 7 év alatt két Sabosz Hagódajl között történt. (Vége)

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Chájé-Szóró, Chesvon 22.
Gyertyagyújtás (Bpest) 4 05
nő kimenetele " 5.—

— A BUDAPESTI JISÜV EREZ JISZROEL BIZOTTSÁG kedd este óbudai *Freudiger Abrahám* elnöke alatt ülést tartott, a bizottsági tagok nagyszámú jelenléte mellett. A tanácskozás folyamán különféle terveket tettek megbeszélés tárgyává. A bizottság legközelebb befejezi tanácskozásait s *konkrét munkaprogrammal a nyilvánosság elé lép.*

— A MUNKÁCSI FÓRABBI — mint nekünk jelentik — a következő szombatot (*Tajldajsz*) Fehérgyarmaton fogja fölteni. A megtisztelő látogatás a gaon nagy hívének: Günczler Vilmos fehérgyarmati főrabbinak szól. Pénteken különvonat fog indulni Nyiregyházáról.

— A DEBRECENI TIFERESZ BACHURIM Strasser főrabbit 70 születésnapja alkalmából impozáns ünnepségekben részesítette. A mintegy száztagú ifjúság küldöttségileg megjelent a jubiláns előtt s Weinberger Miksa T. B.-elnök ékeszőlóan üdvözölte az egyesület nevében a főrabbit, miközben egy üres lapokból álló díszkötéses Tóra-albumot nyújtott át az ünnepeltnek. Strasser főrabbi gyönyörű, megható szavakkal köszöntö meg az iránta tanúsított figyelemességét, s a ragaszkodásnak eme spontán megnyilatkozásáért hálaát fejezte ki.

— R. SAUL MÜLLER s. c. l. a budapesti orthodoxia érzékeny veszteségét jelenti R. Saul Müller hirtelen elhunyt. A népszerű talmudtudós és siur-előadó Szobráncon született 1859-ben. Régebben 20 esztendőig Nagysallón működött, később Szombathelyen lakott, majd néhány év előtt a fővárosba jött, ahol csakhamar a Tóraélet egyik neves tagja lett. Kedvességéért, nyájasságáért, jámbor életmódjáért nagyon szerették és a hitközség az utolsó 5 év óta vallási ügyeket rá bízott. *Szent hivatása teljesítése közben érte utól a halál!* Szerda délután temették a budapesti orthodoxia de különösen a *talmid chachomim* nagy részvéte mellett. Mélyenjáró beszédekben búcsúztatták: főt Sussman rabbi a megdicsőültnek Ungvárt és Zürichben lakó fiai, dr. Abrahamsohn chevra-főtikár, Klein Márkus Saszchevra-elnök. Mindannyian kiemelték az oly váratlanul távozott nagyérdemű férfiú kiválóságát s az elhunytával előidézt veszteségérzetet. Dr. S. Miller, Yonkers (Amerika), az „*Apirajjn*” c. héber folyóirat szerkesztője édesatyját gyászolja az elhunytban. — הנצי"ה

— HELYREÁLLT A NYUGALOM A SZENTFÖLDÖN. *Alexander Vilmos*, lapunk kitünő munkatársa írja nekünk Jeruzsálemből, i. hó 1-én: Mára már helyreállt a rend és nyugalom az országban. A rendőrség bebizonyította, hogy feladata magaslatán áll: az arabok drágán fizették meg a tüntetést. Zsidónak *היה hajaszála sem görbült.*

— A SZLOVÁKIAI AGUDA közp. választmánya mult héten tartotta ülését Kelet-szlovenszko részére Michalovcén. Ruszinszko részére Sevluson, amelyeken a pozsonyi központot Grünwald Dániel igazgató és Kohn A. Z. képviselték. Az üléseken határozatot hoztak az eperjesi nagygyűlésen elhangzott ajánlatokról. A pozsonyi delegátusok Homonnán és Késmárkon is tartottak propagandabeszédeket. — Nyugatszlovenszko részére vasárnap lesz választm. ülés Tapolcsányban.

— AZ „ALIJASZ TIFERESZ” EISŐ VIDÉKI ZÁSZLÓBONTÓ NAGYGYŰLÉSE vasárnap folyt le *Sátoraljai-hegyen*. A gyűlésen a hitközség elnökségének élén megjelent a város zsidóságának színe-java, valamint a debreceni, nyíregyházi és sárospataki testvéregyesületek kiküldöttei. A zsűfólaság meglelt teremben Glück Manó egy. elnök megayító szavai után *Diek* Hermann rabbi tartotta meg szépen felépített beszédét: esetelte a Tiferesz-egyletek fontosságát valamint az annak támogatását kérte. Ezután Rein Lajos talmudtudós tartotta meg mélyhatású beszédét, melyben óva intette az orthodox ifjúságot a Tóra integritását veszélyeztető különböző áramlatoktól. Utána Frank Abrahám (Bpest) talmudi citáumokkal szót mélyértelmű beszédben ismertette az Alijasz Tiferesz mozgalom programját és eddigi eredményeit. Majd Kind Benó (Rákospalota) az „O. T. B” elnöke nívós beszédben ismertette a T. B. egyesületek országos szerveztbe való tömörülésének szükségességét és az eddig elért eredményeket. A nagygyűlés több nívós és tóraszeretettől átható vita után, Friedmann Márkus elnök lelkes zárószavaival végződött.

— AZ ANGOL ZSIDÓK NÉMET-ELLENES BOJKOTTJA Londonból táviratozzák: 150000 zsidó képviselőtében 500 delegátus ült össze Londonban konferenciára. *A delegátusok egyhangúlag elhatározták, hogy hivatalosan bojkott alá helyezik a német áru s a világ minden részében élő zsidóságot felszólítják, hogy csatlakozzon a bojkotthoz és mindaddig ne vásároljanak német árut, amíg Németországban a zsidóság meg nem kapja a teljes egyenlőséget és a polgárjogokat.*

— MEGNYITOTTÁK A HAJFAI KIKÖTŐT. Jeruzsálemi jelentés szerint a mult héten hivatalosan megnyitlt Palesztina legfontosabb kikötője Hajfában. Az elmult napokban lefolyt zavargások miatt a tervbe vett ünnepségektől eltekintettek.

— DUSCHINSKY FÓRABBI JERUZSÁLEMI JESIVÁJA érdekében a Pozsonyban lakó volt galanta-husztai tanítványok szombat este összejövetelt tartottak Kaiser Efrájim, Unsorfer Salamon rabbi, Fleischman Juda rabbi felhívásai után határozatba ment a jesiva támogatását hathatósan előmozdítani. Majd Grünwald Juda tartott szép beszámoló palesztinai útjáról.

— HALÁLESET. Spielberger Herman, a Victoria biztosító társaság igazgatója elhunyt, 66 éves korában. A megboldogult hét év előtt költözött Kaszáról Budapestre, ahol az orth. hitközség egyik kiváló tagja lett. Talmudikus tudás fölött rendelkezett, zsidó közigyekkel sokat foglalkozott s házat vallásos szellemben vezette. Legyen emléke áldott. — הנצי"ה

— A TOKAJI ORTH. HITKÖZSÉG új tisztikara: Liebermann Samu elnök, Beck Sámuel, Treuhart Sándor, Benedek Sámuel és Frenkel Lajos alelnökök, Engel Farkas gondnok, Grünwald Miksa elnök.

— AZ EDELENYI ORTH. HITKÖZSÉG köv. tisztikart választotta: Soffer Tóbiás elnök, Krausz Sándor alelnök, Glatstein Herman ellenőr, Reich Henrik gondnok, Weinstein Gyula jegyző.

Szombattartó cég Eredeti angol szöveket és választékban.
Kazár Nándor posztóruháza, Budapest, Király-u. 34. (Kazár-u. sarokház.)

„ÉS IZRÁEL GYERMEKEI
ETTEK A MANNÁT”
Minden zsidó háziaszony a kávéhoz csakis cikóridát használjon, amely két orth. rabbi-ság hechsereivel van ellátva. Gyártja:
„MANNA”
FODOR JAKAB ÉS TSA,
BUDAPEST, X. MAGLÓDI-UT 17.
Kapható minden fűszerüzletben.

— **BEKÜLDÖTT HIREK.** Az érsch-
ájvári Aguda-ifjúság új tisztikara: Bi-
néth Samu elnök, Friedmann József al-
elnök. Elöljárók: Lewin Artur, Herzog
József, Blau Ferenc, Friedmann Vilmos,
Kóti Elemér, Kalisch Dávid, Klein Eli-
ezer, Kahan Sámuel. — **Nógrádbercezen**
mult hét hétfőn vezették össze szövet-
ségébe Knöpfler Sándor sziráki főrabbi
elsősülött fiát, a berceli főrabbi ölében.
— A **fehérgyarmati** T. B. új tisztikará-
ban: Löwy Lajos pénztárnok, Feldmann
Lipót, Fisch Bertalan választm. tagok. —
„A magyar zsidóság vezetői” cím alatt
Szabó S. Vilmos író könyvet ír. Szerző
állítás szerint az összes hazai rabbik,
hitk, chevra, nő- és leányegyletek, vala-
mint az összes zsidóvonalakozású egyesü-
letek vezetői személyeírásukkal és fény-
képükkel fognak szerepelni a műben. —
Saujhelyről jelentik: Az új szefard je-
siva, mely 80 növendékből áll, Meisels
főrabbi és veje Horovitz rabbi vezetésé-
vel Rajs-chajdeskor megnyitott. Tisztikar.
Groszmann J., Feldmann A. és Z., Baum
S., Szanet K., Stark E., Meisels L., Mel-
ler H., Hartmann D. — **Az edelényi** T.
B. vezetősége: Szoffer elnök, Salamono-
vits alelők, Bogler D. gondnok, Glück
J. hitkár, Firchmann B. jegyző.

וזכר פיר כתי יסיה מושלמת, בחור חיה ויריש
מננו מיט שאנער שטימע, דער נענייט איז
בייא מיר שחיטת זו ערלערנען, בעקאמט גלייך
אייען פאסענען מיט שאנער פרנסה, אויך עטוואס
נעלד, אנטראגע אונטער, עקספעניין, אן דיא
אדמיניסטראציען.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P., azonfelül soronként 1 P.)
Lusztig Éva, Lusztig Lajos, a Biró
Dániel Szanatórium gondnokának leánya,
nov. 12-én fél 1 órakor tartja esküvőjét
Féleki Sándorral, a Kazincy-templomban
Grünfeld Szerét, Grünfeld Henrik fő-
rabbi leányát (Sajószentpéter), eljegyezte
Jungreis Albert (Sajószentpéter).
— **Fried Maneka** Boldogasszonyból és
Moskovits Izidor Csorna-Szombathely,
okt. 15-én tartották esküvőjüket Győrött,
nagy és előkelő közönség jelenlétében. Az
esküvőt páratlan vidám és igazi chaszid-
ikus lakoma követte a Weisz-vendéglő
izléses, művészies rendezésében. Ünnepi
beszédet mondtak a csornai boldogasz-
szonyi, győri és gyömörei főrabbi; vé-
gül a menyasszony nagybátyja dr. Grosz-
mann Frigyes Budapestről. A humoros
és frankfurter Zalmen (Pápa) látta
el ritimó hozzáértéssel.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Szécsény: Orth. kóser makaróni (le-
vestésztá) beszerezhető Weisz Mór sü-
téménygyárában, VII., Dob-utca 22. —
G.: Névvél ellátott cikkeink tartalmá-
val nem mindig azonosítjuk magunkat
százszázalékosan s a felelősség elsősor-
ban a cikk íróját terheli.

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vasta-
gon szedett befűkből 32 fillér. Allástkere-
sőknel 10, ill. 20 fillér. Az **összeg előre
küldendő be;** lehet 10 filléres levélbélye-
gekben is. Jelíges levelek továbbításához
20 fillér bélyeg mellékelendő.

A pápai aut. orth. izr. hitközség chü-
mis-rasi, gemóre-tajszefesz **melamed-**
állásra azonnalra pályázatot hirdet.
Kezdő fizetés havi 100 pengő. Pályáza-
tok eddigi működés, kor és családi ál-
lapot megjelölésével: **Rechnitzer Simon**
talmudtörái előjáróhoz intézendők.

A **fehérgyarmati aut. orth. izr. hitköz-
ség** kántor-metszői állásra pályázatot
hirdet. Pályázótól megkívántatik, hogy
elsőrangú **baal-t'fillo** és **saichet übajdek**
mümcho legyen, amit elismert orthodox
rabbi **kabolo**-ival kell igazolni. Fize-
tés megállapodás szerint. Utiköltséget
senkinek sem térítünk meg. Próbára csak
meghívott jöhet. **Grünbaum Dezső**
hitk. elnök

Apró hirdetések

HUGOM részére keresek vallásos bó-
chert, benősülésre. Saját ház és bolt.
„Árvalány” jelige.

HASZNÁLT, de jókarban lévő **széfer**
Tóra megvételre keresetlik. Cím: Kel-
ler Izidor, Szikszó.

FÉRJHEZMENNÉNK biztos existen-
ciájú intelligens szobalattartó fiatal-
emberekhez P 15 és 20 ezerrel. Cí.
münk: Márkus Lajosnál, Bonyhád.
Szigorú diszkreció. Utólagos díjazás.
Válaszboríték.

NŐSÜLENDŐK és **FÉRJHEZME-
NENDŐK** bizalommal forduljanak
Nagy Jenő huszonnégy esztendeje
fennálló házassági irodájához. Bpest,
Rákóczi út 57/b.

KÓSER BORJU-OLTÓ sajtógyártáshoz
legolcsóbban beszerezhető **Klein Abra-
hám** cégnél, **Topolcsány**. (Hechser a ta-
polcsányi orth. rabbinátustól)

ORTH. כשר PENZIÓ אמילו למחרין

Télen is nyitva. Magaslati levegő a Svábhegy déli lejtőjén. Lábba-
dozóknak is. Olcsó és kitűnő kiszolgálás, napi P 4-től.

Farkasvölgyi Park-Penzió 1., Torbágyi-ut 110 Telefon: 65-2-75.

Neuvirth Testvérek

óras és ékszerészek
BUDAPEST VI., KIRÁLY-UTCA 28.

**Brillians, ékszeresek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, serle-
gek, tórafelzerelések nagy választékban. Olcsó árak. Alkalmi véte-
lek. Saját műhely.**

Brillians, arany és ezüst beváltás.
SZOMBAT ÉS ÜNNEPNAP ZÁRVA

VÁROSI TANITÓ, szép fiatal leányá-
nak intelligens férjet keres, „Vallá-
sos” jelige.

FIATAL, szigorúan vallásos leány gyer-
mekék mellé, vagy háztartási kisegítő
munkára ajánlkozik. Groszmann Mór,
Bpest, Kazinczy u. 49.

ORTH. RABBI férjhez adná leányát
biztos állású vagy existenciájú, modern
vallásos fiatalemberhez. „Komoly 21.”

HASOVASZ AVÉDŐ. A Budapestről
okt. 23-án d. u. 5.40-kor induló miskolci
gyorsvonaton elveszett esernyőm és
aktatászkám, melyben **talisz t'filin** és
imakönyv volt. Beesületes megtaláló 10
P jutalom ellenében juttassa el köv.
címre: Krausz Testvérek, Salgótarján.

SUCHE auf 4 Wochen ein streng reli-
giöses Mädchen, das ia der Hauswirt-
schaft tüchtig ist, gegen hohe Beloh-
nung. Offerte siad untern „Tüchtig”
an die Administration zu richten.

KERESÜNK jó állapotban lévő hasz-
nált, esetleg alkalmi áron új széfer
Tórát megvételre. Hitközségi elnök,
Bocsárlapújtó.

ORTH, jobb házból való megbízható
leány elmenne üzletbe esetleg háztar-
tásban is segédkezne. Fizetés megegye-
zés szerint. „Megbízható” jelige alatt,
Müllerhez, Bratislava, Edlov.dvor.

SÖNTÉS korlátlan engedéllyel páliaka
nagybani eladással, nagyobb vidéki vá-
rosban, orth. kóser étkezdevel 30 éve
bevezetve, hetegség miatt sürgősen el-
adó. Biztos megélhetés. Berendezéssel
800 P-vel átvehető. „Szombaloo zárva”
jelige.

KERESKEDELMI tanfolyamot végzett
volt talmudista, ki a magyar, szlovák
és német nyelveket bírja. Szlovákia-ban
állást keres. Lehetőleg **termény-cégnél.**
(Szakmabeli) Leveleket „december 1”
jelige alatt továbbít: Müller József,
Bratislava, Edlov.dvor.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer-nyomda, VII., Bethlen utca 33.

אללנעמיינע יידישע צייטונג ביה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ UCCA 48.
Telefon: 42-5-90. Csekkzámla: 50.791
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ Kalföldre 25 P

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

A hét eseményeiről

A kormányelnök beszédéből

A magyar miniszterelnök vasárnapi
beszédében — melynek idevonatkozó
részét lapunk más helyén közöljük —
hitvallást tett amellet, hogy a nemzet
fiai között felekezeti különbséget nem
ismer. Míg azonban évek hosszú so-
rán át felekezeti türelmesség alatt
mindig csak azt értették, hogy pro-
testánsok és katolikusok ne gyűlöl-
jék egymást, hanem tiszteljék kölcsö-
nösen jogukat, a **kormányelnök nagy
konceptiójú programbeszédében hatá-
rozottan kijelentette, hogy öneki mind-
egy, akár katolikus, akár református,
akár zsidó valaki.** E kijelentés bizo-
nyára abból a meggyőződésből szűrö-
dött le, hogy az ország ujjaszületése
s fellendítése csak egy teljesen megbé-
kült, felekezeti jelszavak által félre
nem vezetett társadalomban képzel-
hető. A felekezeti és faji gyűlölet nem
építő eszköz, hanem csupán negati-
vum. Olyan kis ország, mint a miénk,
tisztelben csak emelkedik kifelé, ha
befelé felekezeti gyűlölködés és a
hátraszorítottság miatti elkeseredés
nem bontja meg a sorokat. Mindettől
eltelintve: mi zsidók, liberális hitval-
lásáért hálával tartozunk a miniszter-
elnöknek.

A debreceni verekedések

A miniszterelnöknek a felekezeti
békét hirdető szózatának rikító ellen-
tétét jelentik a Debrecenből jövő hí-
rek. A debreceni joghallgatók egy
része tüntetését rendezett, elvonul-
tak az orthodox hitközség temploma
elő, összerongálták ablakait s ajtóit,
(ugyanígy jártak el a zsidó reálgim-
názium épületénél) miközben Hitlert
éltették és viharosan pfujolták a zsi-
dókat. A régi pogány korszakban leg-
alább a templomokat kimélték. A
mostani előrehaladt korszakban azon-
ban az ország reménysege: az ifju-

ság, templomok s iskolák rongálásá-
val tesz tanúságot temperamentuma s
lendülete mellett. Egyelőre azonban
Európában az ilyen eljárást s kegye-
letlenséget barbárnak minősítik. A
tüntetés állítólagos oka, hogy egy
zsidó születésű diák összeverekedett
valamilyen kényes ügyben, s közben
kését is használta. A késelőt majd a
bíróóság felelősségre vonja, de nem
elégedni meg ezzel, hanem vérbosz-
szút akarni állni ártatlanokon — az
is barbár szokás, amelynek gyakor-
lása sokkal többet árnyt kifelé, mint
amennyit használ befelé még a tünte-
tőknek is.

Fura alakulat

Németországban megalakult a „ke-
resztény nem-árják” szövetsége. Azaz
azoknak a tömörülése, akik vagy ma-
guk keresztkeltek ki, vagy szüleik
kikeresteltették őket és az új német
törvény szerint most nincsenek elis-
merve. Különös marannoszok. A spa-
nyol marannoszok titokban tartották
zsidóságukat s kényszer-keresztények
voltak. Ezek a nem-árják azonban
most lettek kényszer-zsidók.

Árja — nem-árja...

A napilapok részben gúnyosan,
részben komoly megbotránkozással
foglalkoztak azzal a furosasággal,
hogy a magyarországi hitleristák
gyűlésein és szervezkedő mozgalmá-
ban főszerepet játszik a zsidó szüle-
tésű Fayer Sándor. Ó a pártnak fő-
tanácsosa s házi zsidaja. Pedig egész
biztos, hogy apja, nagyapja zsidó
volt s így a hitlerista kódex szerint
tisztá nem-árja. Ezt azonban végez-
ték el vele a hitleristák. Itt csak azt
találjuk különösnek, hogy egy heti-
lap szükségesnek találta kipécézni,
hogy a nem-árja hitlerista édes sógora
egy ismert felekezeti szerkesztőnek.

Ez a kapcsolatkeresés azután már
megbotránkoztató. A felekezeti szer-
kesztő igazán nem felelős a sógoráért.
Apát talán lehet fiáért felelőssé
tenni, mert nem adott neki elég jó
nevelést, de melyik sógornak lehet
szemére háyni, hogy nem nevelte
meg vő-társát? Hisz a fejlődési tör-
vény furcsa játéka, hogy valaki zsidó
felekezetiúnek születik, s lesz belőle
antiszemita szemita.

Statusquo nagygyűlés

E héten ülésezett Budapesten, a
statusquo hitközségek országos szö-
vetsége. Neutralitása bizonyítására
nem a pesti neológ hitközség díster-
mében tartja üléseit, hanem a neológ
Chevra Kadisa vendégszeretét veszi
igénybe. A tanácskozások meglehető-
sablónos keretben folytak le. Hogy
ez másképpen nem lehet, ennek az oka,
hogy a magyarországi statusquo lé-
nyegében negáció. Ezt már akkor ál-
lapította meg a **Zsidó Ujság**, amikor
megalakult a statusquo hitközségek
országos szövetsége és sokan féltet-
ték tőle a fennálló országos szerve-
zetek tevékenységét. Ugyancsak ezt
hangoztattuk, amikor a **budapesti**
neológia körében ijedelmet okozott
egy statusquo mozgalom, amelynek
mozgatói olyan bátrak voltak, hogy
még nevüket sem merték közölni a
nyilvánossággal. Most is arról be-
szélnék, hogy a pesti izr. hitközség
elégedetlen elemei statusquo hitközsé-
get akarnak alakítani. A mozgalomnak
megint csupa névtelen hősei vannak,
azért nem is tartjuk komolynak. Az
orthodoxia számára egyébiránt el van
döntve a kérdés: **van egy orthodoxia
és egy nem-orthodoxia.** Az utóbbi
egyes tagozatai, egymásközötti diffé-
renciái nem nagyon érdekelhetnek
bennünket.